

Керемет жиптер

Автор: Асель Жакыпбекова

Сүрөтчү: Ильяз Абдыжапаров

Которгон жана адаптациялаган: Талгат Деркембаев

Керемет жиптер

Автор: Асель Жакыпбекова

Сүрөтчү: Ильяз Абдыжапаров

Которгон жана адаптациялаган: Талгат Деркембаев

Кыргыз тилинде

Бишкек-2021

<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Бул ишти коммерциялык максаттарда колдоно аласыз. Бул чыгарманы адаптациялап, толуктай аласыз. Авторлордун, иллюстраторлордун ж.б. автордук укугун жана өздүк маалыматтарын сакташыңыз керек.

История о трёх удивительных превращениях, Copyright © 2021, Эта работа лицензирована по международной лицензии Creative Commons Attribution 4.0. (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), за исключением случаев, указанных ниже. түп нускасынан ылайыкташтырылган. CC BY 4.0 лицензиясы негизинде лицензияланган.

"Керемет жиптер" (кыргыз тилинде), автор Асель Жакыпбекова, сүрөтчү Ильяз Абдыжапаров, Талгат Деркенбаев тарабынан которулуп адаптацияланган.

Төмөнкү сүрөттөр жогорудагы китептин лицензиясынан алынып салынган. Ар бир сүрөт автордук укук ээсинин шарттарына ылайык жөнгө салынат. 6-б © 2017 Gabriel González. CC BY 2.0, стр.6,2-б © 2009 Maximilian Paradiz. CC BY 2.0, MV-74, стр.6.3 © 2021 Shutterstock.com. 8.1-б naramit, © 2021 Shutterstock.com. bertomic, 8-б © 2021 Pixabay.com. 3-б © 2010 Ad Meskens. CC BY-SA 3.0 15-б Thomas B., © 2020 Pixabay.com. Auhustsinovich, 15-б © 2021 Shutterstock.com.

Бул басылма АКШнын эл аралык өнүктүрүү боюнча агенттиги (USAID) аркылуу көрсөтүлгөн Америка элинин колдоосу менен түзүлдү. Басылманын мазмуну USAIDдин же АКШ Өкмөтүнүн пикирин милдеттүү түрдө чагылдырбайт.

Илимге апасы лупа тартуулады.

– Бул лупа. Муну менен бардык нерселерди чоңойтуп көрсөң болот,
– деди апасы.

– Сонун болбодубу! Рахмат, апаке!

Илим тегеректе эмне болсо, бардыгын чоңойтуп карап көргөнү
чуркап кетти.

Жибек

Бир жумадан кийин Илим апасы экөө Ошко учуп келишти. Илим лупасын жанына алып алган болчу. Алар апасынын курбусу Анара эженикине конокко келишти.

Анара эже өзүнүн атасы Бахрам чоң ата менен чогуу турчу. Алардын үйү абдан кооз эле. Үйдүн короосунда жыгач сөөрүсү да бар.

Эртең менен Илим короого чыгып, Бахрам чоң атаны көрдү. Ал тыт дарагынын мөмөсүн терип жатыптыр.

– Салоомалейким, чоң ата! Сиз эмне кылып жатасыз? – деп сурады бала жакын басып келип.

– Алейким ассалам, Илимжан! Тыттын мөмөсүн чогултуп жатам. Бул аябай таттуу, жеп көрсөң, – деди.

Илим бир мөмөнү алып, оозуна салды. Чын эле, бул аябай таттуу экен.

Бир маалда бала тыт дарагынын жалбырактарында жүргөн семиз ак көпөлөктү көрдү.

– Чоң ата, караңызчы! Көпөлөк! Ал жалбырактарды жеп жатат. Муну кууп жиберели! – деп кыйкырып жиберди.

– Жок, балам! Аны жайына коёлу. Бул жакшы көпөлөк! Ал жибек жасайт, – деп жооп берди чоң ата.

– Көпөлөктөр да жибек жасачу беле? – деп Илим таң калды.

– Ооба, Илимжан, көпөлөктөр жибек жасашат. Тагыраак айтканда, бул көпөлөктөр жибекти эмес, жибек буланы – пилланы жасашат. Анан пилладан токуучулар жибек кездемесин токушат. Муну көрдүңбү? – деди.

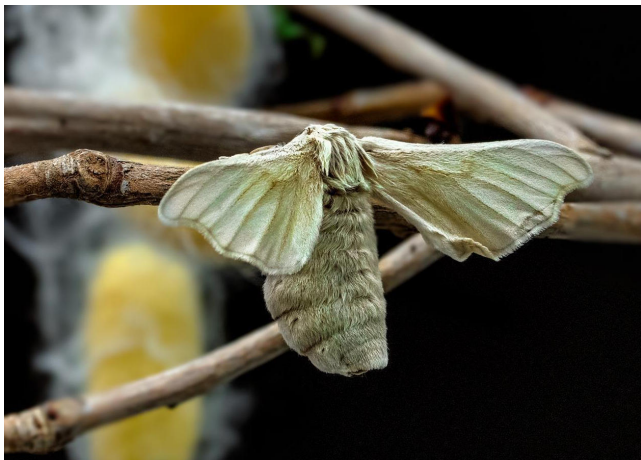
Чоң ата белинен чарчысын чечип, Илимге карматты.

– Кана, Илимжан, колундагы лупа айнегиң менен кездеменин жиптерин карап көрчү, – деди.

– Укмуш го! – деп Илим кездемени таңыркай карады.

– Бирок көпөлөк жипти кантип жасайт? – деп сурады Илим.

– Жүрү, азыр көрсөтүп, айтып берем, – деп чоң ата Илимди башка даракты көздөй ээрчитип жөнөдү. Ал Илимге жалбырактардагы кичинекей мончокторду көрсөттү.

– Мына, бул көпөлөктүн жумурткалары. Алардан жибек курттар пайда болот. Ал курттар тыттын жалбырактарын жешет. Ар бир жибек курт айына беш килограммга чейин жалбырак жейт.

– Булар даана соргоктор турбайбы анда! – деди Илим.

– Ооба, туура айтасың! Булар такыр тойбогон курттар болот, – деп Бахрам чоң ата жылмайды. – Ушунчалык тоюп алгандыктан, бир канча күндөн кийин ооздорунан ичке жиптер чыга баштайт. Мына ушул жип – кадимки пилла. Жибек курт ага оронуп алып, куурчакчага айланат.

- Бир нече күндөн кийин куурчакча соолуп калат. Аны чубасаң, узун жибек жип болот, - деди чоң ата сөзүн улап.
- Канчалык узун болот?
- Бир чакырымдан ашат. Бул сенин боюңдан жүз эсе узун.
- Бахрам чоң ата, сиздин белбооңуз кантип жасалган?

– Жибектен кездеме жасоо үчүн дарактан бардык куурчакчаларды чогултуп, аларды чубап чыгуу керек. Жиптерди түргөндө, чоң түрмөк пайда болот. Алардын бардыгы ак түстө.

Жиптерди көк, кызыл, жашыл, сары ж.б. түстөргө боёшот. Анан факрикада түстүү жиптерден атайын станоктор менен ушундай кездемелерди токушат, – деп сөзүн жыйынтыктады Бахрам чоң ата.

Жүн

Жайкы каникулда Илим атасы менен жайлоого жөнөдү. Алар менен чогуу жол тарткан япониялык туристтер биздин жайлоолордун кооз жаратылышына, бийик тоолорго суктанып баратышты.

Бишкектен жайлоого чейин жол алыс эле. Илим бир нече япон сөздөрүн үйрөнүп алууга да жетишти: "Коничива – кутман күн", "Аригато – рахмат".

Акыры алар жетер жерине жетишти. Илим унаанын ичинен секирип түшүп, жапжашыл түскө бөлөнгөн шибер аянтчаны, тоолорду, бийик карагайларды жана бир нече боз үйлөрдү көрдү.

Тээ алыста, тоо боорунда жылкылар жайылып жүрөт. Илим боз үйдүн жанына келгенде, чоң кайчы менен койдун жүнүн кыркып жаткан кишини көрүштү.

Атасы менен туристтер боз үйгө чай ичкени киришти. Илим койдун жүнүн эмнеге кыркуу керек экендигин билгиси келди.

– Салоомалейким, байке!

– Алейким ассалам, жигит!

– Байке, койдун эти ооруган жокпу?

– Жок, буга эч нерсе болбойт. Шаардан сен деле чачтарачка барып, чачыңды тегиздетип жүрөсүң го. Койдун жүнү узун болуп өсүп кетет. Ал эми жайкы ысыкта ал калың жүн менен кыйналат.

– Мынакей, кыркып бүттүм. Көрдүңбү, кой татынакай болуп, сергип калбадыбы! – деди чабан.

– Кыркылган жүндү ыргытып жибересизби?

– Жок, сен кызыксың го! Жүндөн боз үйдүн үзүк, туурдугу, шырдак, калпак жасалат. Сенин кийип турган жемпириң да жүндөн токулган.

– Менин жемпирим чын эле жылуу... Бирок ал жиптерден токулган да, – деп Илим койду, анан өзүнүн жемпирин сылап койду.

– Эртең көрөсүң. Эми жүрү, чай ичели, – деп жаңы таанышы Илимди боз үйгө чакырды.

Эртеси Илим жана япон туристтери кийиздин кантип жасаларын көрүштү.

Апалар адегенде согулган чийди жерге жайып, үстүнө кара жүндү текшилеп төшөштү. Анан ак жүндөн кооз оймо салып чыгышы. Жүнгө казандан ысык суу куюп, чий менен кошо түрүп, аркан менен таңышты.

Түрүлгөн кийизди ары-бери тоголотуп тепкилей беришти. Бир-эки сааттан кийин түрмөктүн боосу чечилди. Илим жана туристтер жүндүн калың кийизге айланганын көрүштү.

Чийден чечип ажыратып алынган кийизди апалар кайрадан жайып, четинен түрүп, билек менен басышты.

Кийиз ушундайча жасалат экен.

Кечинде Илим чоң эненин жүндөн жип ийрип отурганын көрдү. Эки күн өтүп, үйүнө кетерде, чоң эне ага жүндөн токулган байпак белек кылды.

Зыгыр

Жазында апасы идишке үрөн сепкен.

– Эмне кылып жатасыз, апа? – деп сурады Илим.

– Мен зыгыр эгип жатам. Ал мага аябай жагат. Бир жумадан кийин көчөт болуп өнүп чыгат, – деди апасы.

Илим өсүмдүктөрдүн көчөтү деген эмне экенин билчү эмес. Ошондуктан күн сайын келип, бул идиштеги топуракты карап турчу. Бир жолу эртең мененки тамактан кийин ал адатынча өсүмдүктөрдүн пайда болгонун лупасы менен текшерүүгө барды. Ал идиште быжырап өсүп келаткан кичинекей жашыл жалбырактарды көрдү.

– Апа! Бул жерде бир нерсе бар экен! - деп кыйкырды Илим.

– Ооба, көрдүңбү, булар көчөттөр. Зыгыр өнүп чыгыптыр. Ура, ал өсүп чыкты! – деп апам да кубанды.

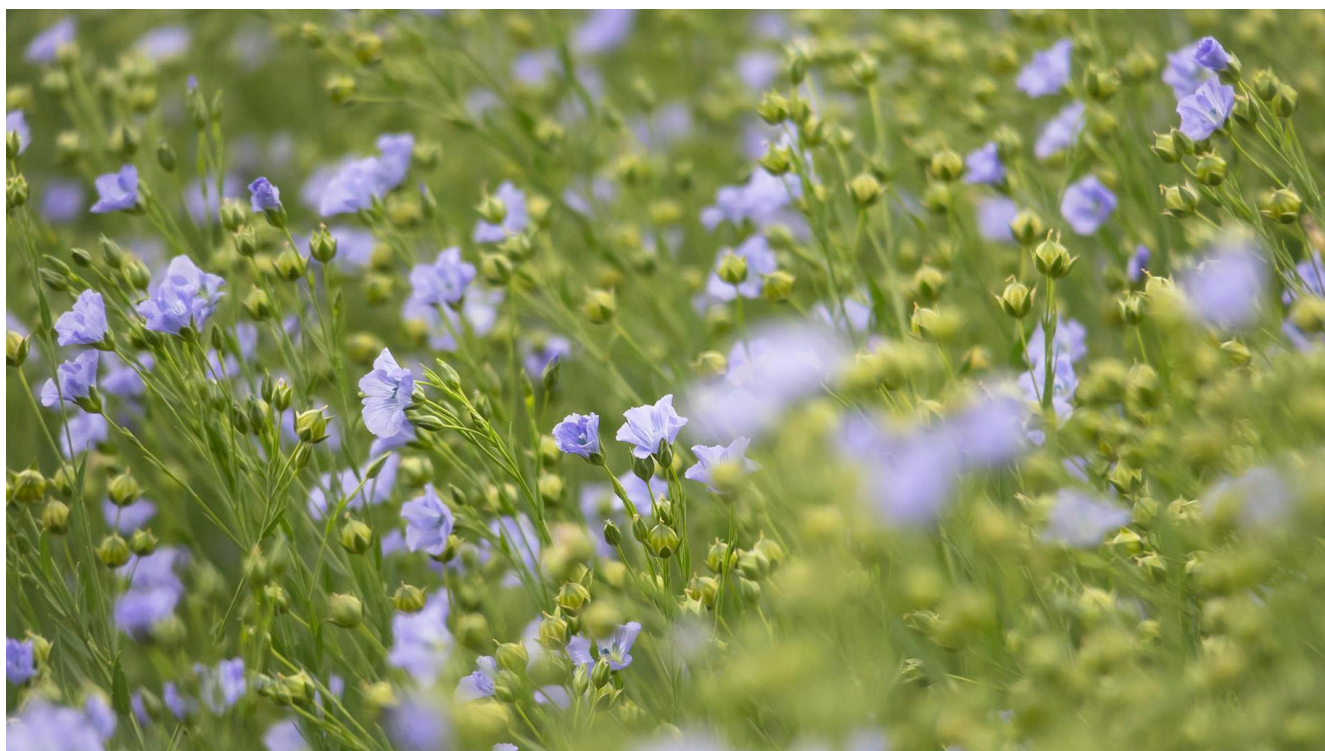
– Бул жакка кел, уулум. Мен сага зыгырды көрсөтөм. Бул шейшептерди лупаң менен карасаң, – деди апасы шейшептерди үтүктөп жатып.

Илим лупасы менен кездемени карай баштады.

– Апа, бул шейшеп да жиптерден жасалганбы? – деди.

– Ооба, уулум, бул шейшеп зыгыр жиптен жасалган.

– Зыгырданбы? Кадимки эле сиз өстүргөн гүлдүн идишиндегиби? Кантип?

– Зыгырдын үрөнү талаага себилет. Бул идиштегидей болуп өсөт. Зыгыр бышып жетилгенде, аны оруп, кургатышат. Сабактын ичинде ичке жиптер болот. Аларды була деп атап коюшат. Мына зыгырдын жиптери ушундай.

Андан кийин бул жиптер чоң станоктордо токулат.

– Апа, мен детектив сыяктуумун ээ? Мен изилдөө жүргүзүп, кездемелердин кантип жасаларын билип чыктым. Чоңойгондо мен детектив болуп, ушундай кездемелерди жасайм, – деди Илим.

– Жок, уулум, кездемелерди жасоочу адамды тигүүчү өндүрүштүн технологу деп аташат. Бул абдан кызыктуу жана керектүү кесип, – деди апам.

USAID
АМЕРИКАНЫН ЭЛИНЕН

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
БИЛИМ БЕРҮҮ ЖАНА ИЛИМ
МИНИСТРЛИГИ

Автор: Асель Жакыпбекова
Сүрөтчү: Ильяз Абдыжапаров
Которгон жана адаптациялаган: Талгат Деркембаев

Сүрөттөр төмөнкү сайттардан алынган:
www.shutterstock.com, commons.wikimedia.org,
www.flickr.com, www.pixabay.com

USAID "Окуу керемет!" долбоору
Кыргыз Республикасы

1-класс	1.1 деңгээли
	1.2 деңгээли
	1.3 деңгээли
2-класс	2.1 деңгээли
	2.2 деңгээли
3-класс	3.1 деңгээли
	3.2 деңгээли
4-класс	4.1 деңгээли
	4.2 деңгээли